

PTE ETK Egészségtudományi Doktori Iskola
Vezető: Prof. Dr. BÓDIS József PhD, DSc
egyetemi tanár, MTA doktora, rektor

AZ EGÉSZSÉGTUDOMÁNYI SZAKEMBEREK HELYZETE A XXI. SZÁZADBAN HAZÁNKBAN

Dr. Betlehem József

Habilitációs Eljárás Bizottsága

Elnök: Prof. Dr. Kovács L. Gábor

Tagok: Prof. Dr. Barkai László

Prof. Dr. Nagy Ferenc

Pécs, 2012. február 8.

Bevezetés - helyzetkép

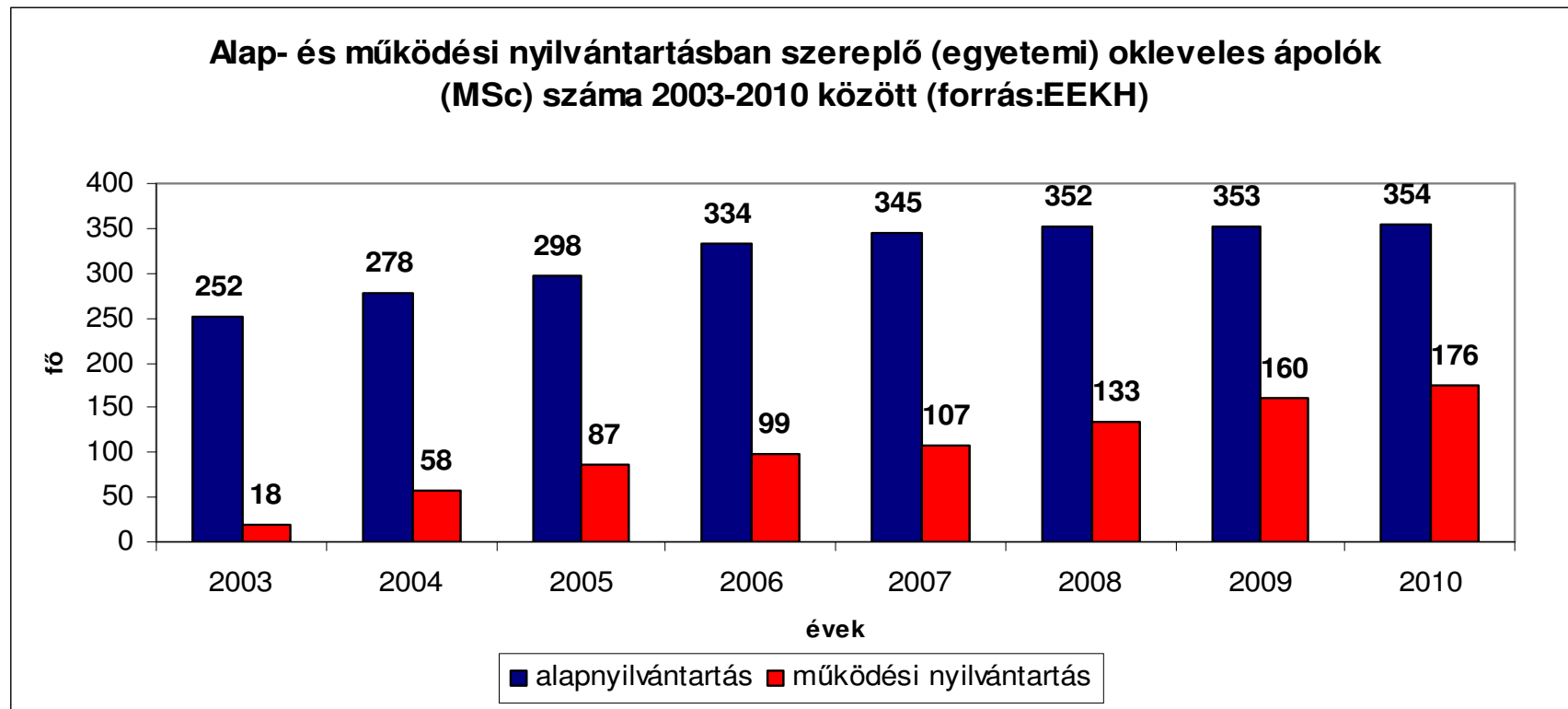

<i>Munkakör</i>	<i>2008</i>	<i>2009</i>	<i>2010</i>
Ápoló/szakápoló	49295	48509	46696
Asszisztens/szakasszisztens	23828	22945	21596
Dietetikus	607	621	589
Gyógytornász	2897	3026	2888
Közegészségügyi-járványügyi felügyelő	1037	733	229
Mentőtiszt	705	855	862
Mentőápoló	2618	3297	3109
Szülésznő	1643	1678	1706
Védőnő	5377	5425	4656

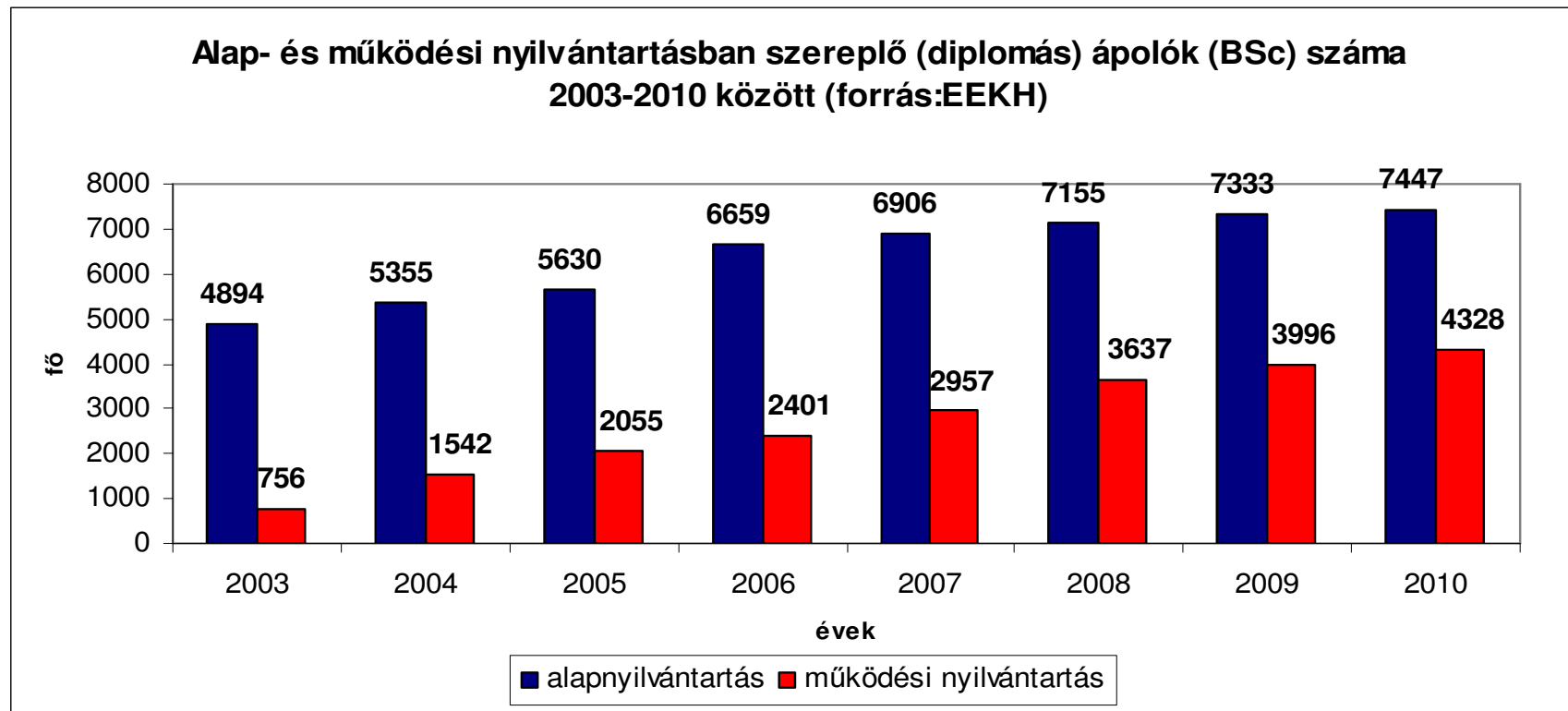
Az egészségügyben szakképesítéssel betöltött munkakörök megoszlása Magyarországon 2008-2010

Forrás: Egészségügyi Statisztikai Évkönyv, 2008, 2009, 2010

(Egyetemi) okleveles ápolók (MSc) létszám

(Diplomás) ápolói (BSc) létszám

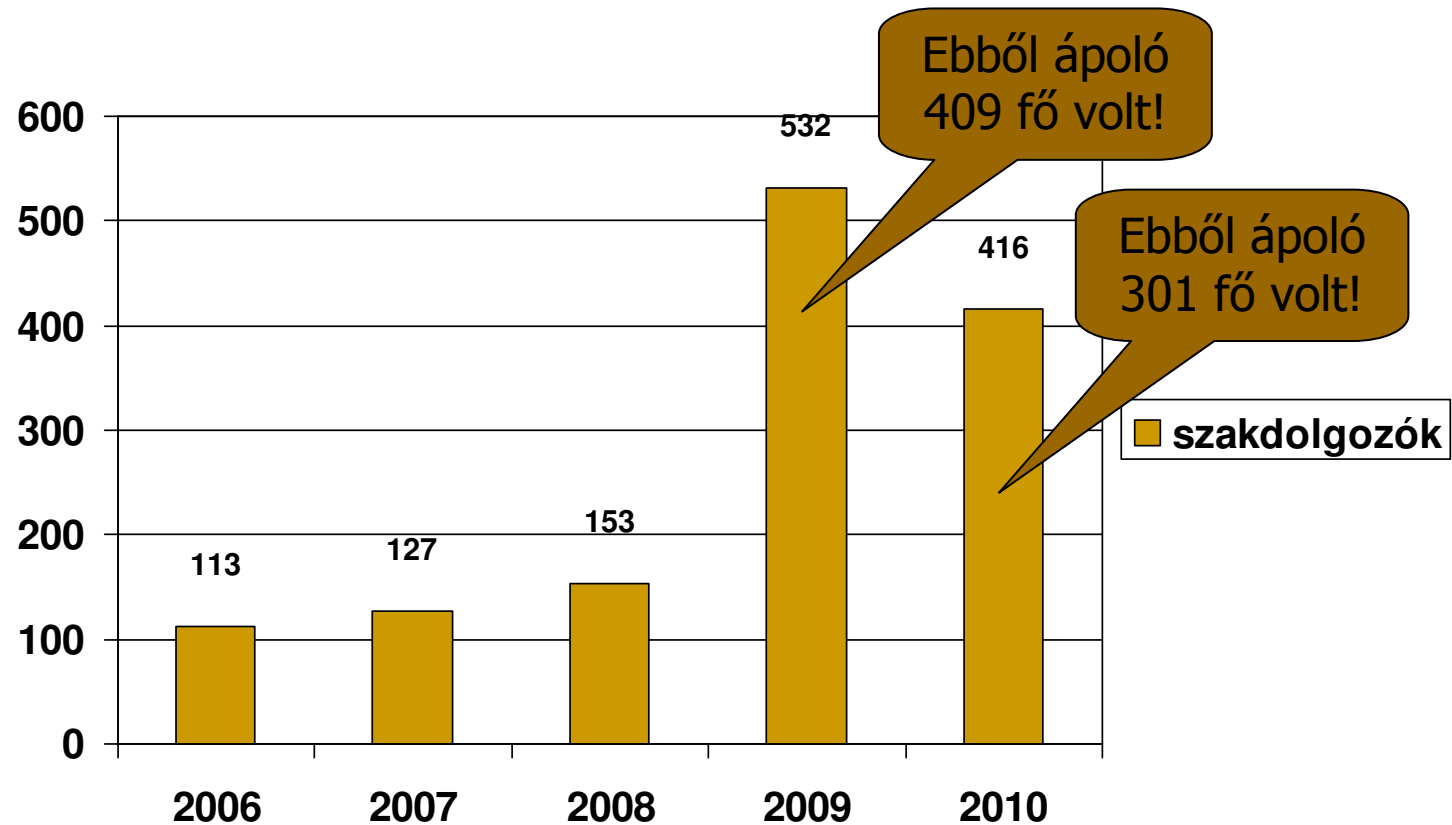
A humánerőforrás krízis az egészségügyben

- Világjelenségek az egészségügyi szakdolgozók körében (ICN):
  - ❑ ápolók pályaelhagyása,
  - ❑ ápolóhiány,
  - ❑ egészségtudományi képzések homogenizálása (Bologna folyamat)
  - ❑ fokozott igénybevétel az egészségügyi dolgozók körében (mentális és fizikai egészség)

Pályaelhagyás, migráció

Szakdolgozói migrációs szándék

Az Egészségügyi Engedélyezési és Közigazgatási Hivatal által kiadott igazolások kiadása a külföldi munkát vállalni szándékozó szakdolgozók számára.

Forrás: EEKH, 2009. január, 2010. február, 2011. január

Forrás: Balogh Z. Nemzeti Egészségügyi Tanácson elhangzott előadása, 2011. február 1.

Pályaelhagyás, migráció – ápolók

- Nurses Early Exit Study, 2005
  - Ápolói korai pályaelhagyás okai, körülményei
  - Belgium, Finnország, Franciaország, Németország, Egyesült Királyság, Olaszország, Hollandia, Lengyelország, Svédország, Szlovákia
- Összehasonlítás hazai mintával
  - A pályaelhagyási tendencia ugyan számottevő hazánkban, de kisebb, mint Németországban, Egyesült Királyságban, Olaszországban.
  - A Holland és Belga helyzethez képest több magyar ápoló gondolkodik a pályaelhagyásban
- Hazai migrációban célország: Ausztria, Németország, Egyesült Királyság
- A pályán tartásban eszköz:
  - vezetői támogatás, rugalmasság a munkabeosztásban

Ujvarine AS, Zrinyi M, Toth H, Zekanyne IR, Szogedi I, **Betlehem J.** (2011) Intent to stay in nursing: internal and external migration in Hungary. *Journal of Clinical Nursing*, 20;5-6:882-891. **IF2010:1,228**

Betlehem, J., Boncz, I., Kriszbacher, I., Olah, A., Bodis, J. (2007) The export of nurses from Europe to the United States. *American Journal of Public Health*, 97;12:2119. **IF2007:3,612**

Betlehem, J., Olah, A. (2007) To the editors: Xtreme nursing and the nursing shortage. *Nursing Outlook*, 55;4:165. **IF2007:0,782**

Pályaelhagyás – ápoló hallgatók

- Hallgatói pályaszocializáció
  - Egységes módszertan és eszköz Cleary & Happel, 2005; Gayner et al, 2006
  - Érdeklődés, karrier, altruizmus, szolgálat
- Lemorzsolódás
  - Taiwan 65% (Lai et al, 2006); Ausztrália 25-27% (Gayner et al, 2006); USA 9% (Jeffreys, 2007); Egyesült Királyság 19% (Glossop, 2002)

Okok: kompetencia hiány, fokozott stressz a klinikai gyakorlatokon, gyakorlatvezetői támogatás hiánya

  - Saját tanulmány 7-8%
- Megtartó erő BSc ápoló hallgatók körében
  - A képzőintézmény munkatársainak hozzáállása
  - Az ápolóként való elhelyezkedés lehetősége a végzés után
- Bizonytalan negatív hatású:
  - Családtagok hozzáállása

Ujvarine, A.S., Zrinyi, M., Toth, H., Zekanyne, R.I., Szogedi, I., **Betlehem, J.** (2011) The role of faculty and clinical practice in predicting why nurses graduate in Hungary. *Nurse Education Today*, 31;1:94-101. **IF2010:1,113**

Olah, A., **Betlehem, J.** Boncz, I., Kriszbacher, I., Bodis J. (2007) In response to T. Defloor, A. Van Hecke, S. Verhaeghe, M. Gobert, E. Darras & M. Grypdonck (2006) The clinical nursing competences and their complexity in Belgian general hospitals. *Journal of Advanced Nursing* 56;6:669-678. *Journal of Advanced Nursing*, 58;3:301-302. **IF 2007:1,442**

Egészségtudományi képzések változása

- A nemzetközi dimenzió megjelenése az ápoló képzésekben benchmarking módszerrel
  - Mobilitáson túl, képzési tartalmak, tantervek, oktatási segédanyagok

Betlehem, J., Sütő-Németh T., Goján R. (2003) Nemzetköziesedés az ápolóképzésben. Magyar Felsőoktatás, 7; 9-10:18-21.

- Egészségtudományi képzési szintek emelkedése, professzionalizációja
  - Szakmunkás → PhD

Kozon, V, Hanzlíkova, A, **Betlehem, J**, Jurásková, D, Walter, I. (2010) Berufsbezeichnungen der Fachpflege müssen der Profession entsprechen. Österreichische Pflegezeitschrift, 63;4:10-13.

- Képzések diverzifikációja
  - Koppenhágai folyamat
  - Bologna folyamat

Betlehem J, Kukla A, Deutsch K, Marton-Simora J, Nagy G. (2009) The changing face of European healthcare education: The Hungarian experience. Nurse Education Today, 29;2:240-245.**IF2009:0,907**

Betlehem, J. (2005) Átalakuló egészségügyi felsőoktatás. Nővér, 18;4:27-31.

Egészségtudományi képzések változása

- Egészségtudományi szakmai programok változása és hatásai
  - Több filozófiájú képzés egymás mellett élése
  - Ápolóképzés helye a Bologna típusú képzésekben

Balogh, Z., **Betlehem, J.**, Papp, K., Tulkán, I., Kovácsné Tóth, Á. (2009) Az elmúlt két évtized ápolóképzése a hazai felsőoktatásban, *Nővér*, 22;1:3-12.

Betlehem J, Boncz I, Kriszbacher I, Illei Gy, Tahin T, Bódis J. (2008) Az ápolóképzés változása hazánkban az Európai Felsőoktatási Térségben. *Informatika és Menedzsment az Egészségügyben*, 7;1:27-32

- Mentőtiszt képzés helye a Bologna típusú képzésekben

Gondocs Z, Olah A, Marton-Simora J, Nagy G, Schaefer J, **Betlehem J**. (2010) Prehospital Emergency Care in Hungary: What Can We Learn from the Past? *Journal of Emergency Medicine*, 39;4:512-518. **IF2010:1,552**

Betlehem, J., Kócse, T., Puskás, T., Deutsch, K., Marton-Simora, J., Nagy, G., Göndöcs Zs. (2008) A mentőtiszt képzés helye a Bologna típusú képzési rendszerben és az Európai Felsőoktatási Térségben. *Magyar Mentésügy*, 28;1-4:114-122.

Egészségtudományi szakemberek jólléte (közérzete)

- Jobb jóllét (well-being) pozitív következményekkel jár (Diener, 1997; Diener & Biswas-Diener, 2000):
  - Egészségre (fizikai és mentális) – elégedettebbek, boldogabbak, hosszabb ideig élnek
  - Munkára – jobb munkaerő, több pénzt keres
  - Személyes kapcsolatokban – szociálisabbak, kreatívabbak
- A fizetett munka jellemzőkre kidolgozott modell (DCS) (Karasek, 1979) alkalmazhatóságának vizsgálata és kiterjesztése az otthoni életre Magyarországon ápolók körében
  - kis igénybevételű és kevés önállóságot biztosító munkahelyek kiszorulnak az ápolásban
  - nagyfokú igénybevétel a jellemzőbb a bizonyos fokú önállósággal
  - a munkahelyi felettes alkalmassága és felkészültsége komoly hatással van a munkahelyen megtapasztalt közérzetre, amivel a vezető beosztásban lévő ápolóknak tisztában kell lenniük
  - Ha nem világos az ápolók számára, hogy mit kell tenniük, azt hogy kell megtervezni és miért felelősek, még a nagyfokú kontrol megadása sem képes ezt ellensúlyozni

Betlehem J, Tahin T, Warne T, Kriszbacher I, Boncz I, Olah A, Bodis J. (2007) A munka hatása a kórházi ápolók jóllétére Magyarországon. Nővér, 20;6:3-13.

Egészségtudományi szakemberek fizikai egészségi állapota

- Az általános egészségi állapot önértékelés direkt összefüggést mutat a fizikai teljesítménnyel és a mentális fittséggel (Borchan, 1994; Gallagher, 2007)
- A sportoló mentődolgozók helyzete kedvezőbb
  - Az egészségi állapotuk önértékelésében 1,9-szer (95% CI:1,2-2,8),
  - a fizikai fittségi állapotuk önértékelését illetően 2-szer (95% CI:1,3-3)
  - és a mindennapokban jelentkező munkájukat befolyásoló egészségi problémájukat illetően 1,9-szer (95% CI:1,2-3,1)
- A fizikai aktivitás képes az egészségi állapotot meg akkor is pozitívan befolyásolni, ha már bizonyos panaszok jelen vannak

Betlehem, J., Horváth, A., Göndöcs, Z., Jeges, S., Boncz, I., Oláh, A. (2010) A kivonuló mentődolgozók egészségi állapotát befolyásoló főbb tényezők hazánkban. Orvosi Hetilap, 151;51:2089-2098.

Horváth, A., Göndöcs, Zs., **Betlehem, J.** (2008) A kivonuló mentődolgozók egészségi állapotának néhány jellemzője 2008-ban hazánkban. Magyar Mentésügy, 28;1-4:80-92.

Járomi, M, **Betlehem, J.** (2005) Az egészségügyi dolgozók fizikai egészségéért. Nővér, 18;2:21-24.

Egészségtudományi szakemberek mentális egészségi állapota

- Burn-out ápolók, ápoló hallgatók és gyógytornászok körében
  - A nemzetközi irodalomhoz képest arányaiban nem nagyobb a kiégett ápolók aránya, azonban a segítségre szorulóknak száma meghaladja az átlagot
  - Ez nem minden esetben kerül felismerése és megfelelő kezelésre
  - Hiányzik a prevenció komplex lehetősége
- Poszttraumás stressz jelenség mentődolgozók körében
  - Sokan hordoznak fel nem dolgozott eseményeket, néhány esetben patológiás megjelenéssel
  - Nem megoldott a rendszerszerű PTSD kezelés, jól lehet többekben kimondva is megjelenik az igénye

Pálfiné Szabó, I., Teknős, M., Oláh, A., Németh, K., **Betlehem, J.** (2009) Egészség határok nélkül. *Nővér*, 22;1:13-23

Marton-Simora, J, Gyermán, O, Nagy, G, Deutsch, K, Göndöcs, Zs, **Betlehem, J.** (2008) Poszttraumás stressz a budapesti mentődolgozók körében. *Nővér*, 21;4:10-19.

Palfi I, Nemeth K, Kerekes Z, Kallai J, **Betlehem J.** (2008) The role of burnout among Hungarian nurses. *International Journal of Nursing Practice*. 14;1:19-25.

Pálfí Fné, Vránicsné Horváth I, Németh K, **Betlehem J** (2007) Az ápolók mentálhigiénés állapota és a kiégés szindrómát provokáló faktorok előfordulása a vizsgált populációban. *Nővér*, 20;4:3-13.

Összegzés

- Pályaelhagyás, migráció, sorozatos képzési programok változásából adódó pályaszocializációs nehézségek, munkával összefüggő egészségi problémák, csupán válaszok!
  - Az egészségügyi szakemberek helyzetét jellemzik
    - Az egészségügyi szektorban dolgozók komoly terheket hordoznak
    - A létszám kimutatásokban rejlő ellentmondások elfedhetik a tényleges helyzetet, vagyis bizonytalan az országos szinten meghozott szervezeti változtatások alapja
    - Krónikus stressznek való kitettség általános
    - A meglévő változtatási lehetőségeket sem látják meg, vagy használják ki a szakemberek (szokások erősebbek, mint a racionalitás)
  - További vizsgálatok és intézkedések szükségeltetnek, melyek szakmailag elfogadható módszertanon alapulva segítik az egészségtudományi szakemberek nehezen megélhető helyzetét a XXI. században
  - Javaslat: Health and Safety Executive, UK
-

És talán elkerülhetjük...

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

- Dr. Tahin Tamás
- Prof. Dr. Bódis József
- Prof. Dr. Kovács L. Gábor
- Prof. Dr. Sulyok Endre
- kari és tanszéki valamennyi jelenleg és korábbi munkatársamnak,
- szakmai együttműködő kollégáknak,
- családomnak
- ...

